

Expertisegebied

arboverpleegkundige

2e editie

Maart 2022

Colofon

Samenwerkingspartners bij de totstandkoming van
het Expertisegebied arboverpleegkundige, 2e editie:

Bestuur V&VN Arboverpleegkundigen:

Leden V&VN Arboverpleegkundigen:

- Corien van Antwerpen,
- Remi van Asperen
- Judith Fakkkel
- Monique de Groot
- Jeroen Hopner
- Petra Jonker
- Jessica Meijboom
- Annelies den Ouden
- Marcel de la Rose
- Anne Wiertsema

V&VN Project Expertisegebieden 2e editie

- Jacqueline Bekker
- Nellie Kolk

Eindredactie:

Monique Verkerk

Fotografie

Think Next Level Groep

maart 2022

© V&VN

Het is toegestaan teksten uit deze uitgave over
te nemen, mits de juiste bron is vermeld.

ISBN/EAN: 978-90-78995-27-2

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. De arboverpleegkundige	5
3. De werkomgeving van de arboverpleegkundige	6
3.1. Definities	6
3.2. Doelgroep	6
3.3. Visie op het beroep arboverpleegkundige	6
4. Het deskundigheidsgebied van de verpleegkundige	8
5. Uitwerking in Canmeds-rollen	10
5.1. De zorgverlener	11
5.2. De communicator	12
5.3. De samenwerkingspartner	14
5.4. De reflectieve epb professional	15
5.5. De gezondheidsbevorderaar	17
5.6. De organisator	18
5.7. De professional en kwaliteitsbevorderaar	19
6. De toekomst	21
7. Literatuurlijst	22
Gebruikte afkortingen	23

1. Inleiding

Vanaf 2012 zijn er door de afdelingen van V&VN meer dan 35 Expertisegebieden beschreven. In deze Expertisegebieden staat de zorg beschreven die door verpleegkundigen met een specialisatie gegeven wordt. Ze kunnen gezien worden als een aanvulling op het Beroepsprofiel verpleegkundige (Lambregts en Grotendorst 2012) (Terpstra, 2015). De Expertisegebieden zijn tot stand gekomen aan de hand van de inbreng van het bestuur en de leden van de afdelingen van V&VN. Daarnaast is er literatuurstudie gedaan en is er gesproken met stakeholders en opleiders.

In de afgelopen jaren zijn er in de zorg tal van ontwikkelingen geweest die direct van invloed zijn op de competenties van verpleegkundigen met een specialisatie. De Expertisegebieden zijn daarom toe aan een actualisatie. Deze actualisatie wordt uitgevoerd in nauwe samenwerking met de besturen van afdelingen en clusters.

Het Expertisegebied arboverpleegkundige beschrijft de specifieke kennis en vaardigheden die de arboverpleegkundige in haar vakgebied nodig heeft. Het document is bestemd voor de arboverpleegkundige zelf, docenten, werkgevers, patiënten en samenwerkingspartners van de arboverpleegkundige op lokaal, regionaal en landelijk niveau. Het document maakt zichtbaar wat de onderscheidende competenties van de arboverpleegkundige zijn.

Waar nodig kan het document gebruikt worden als leidraad voor de implementatie van functiedifferentiatie. Hierbij dienen de uitgangspunten voor functiedifferentiatie zoals beschreven door V&VN (www.venvn.nl) (transparantie, draagvlak, betrokkenheid van verpleegkundigen en verder kijken dan alleen het diploma) gehanteerd te worden.

Om recht te doen aan het grote percentage vrouwelijke verpleegkundigen is in dit document gekozen voor de vrouwelijke vorm om de verpleegkundige aan te duiden. Uiteraard worden hiermee ook de mannelijke verpleegkundigen bedoeld. Waar het de zorgvragers betreft, is dat omgekeerd.

Aan de inhoud van dit document hebben de volgende leden van de afdeling V&VN Arboverpleegkundigen meegewerkt. Zij hebben vanuit de dagelijkse praktijk hun inbreng gegeven en tevens de belangrijkste brondocumenten aangeleverd.

Marcel de la Rose, Annelies den Ouden, Anne Wiertsema, Corien van Antwerpen, Jeroen Hopner, Judith Fakkkel, Monique de Groot, Petra Jonker, Remi van Asperen en Jessica Meijboom.

Het bestuur van V&VN Arboverpleegkundigen dankt hen van harte voor het vele werk dat zij hiervoor verzet hebben.

2. De arboverpleegkundige

Arboverpleegkundigen zijn als generalisten breed inzetbaar in het gehele werkveld van de arbeidsgerelateerde zorg. Ze zijn deskundig op het gebied van preventie, verzuimbegeleiding, re-integratie en veiligheid, gezondheid en welzijn op de werkplek en richten zich op werkkenden en de werkomgeving. Ze zijn opgeleid om verbanden te herkennen tussen verschillende specialisaties, om werkkenden gezond en duurzaam inzetbaar te houden.

In het Expertisegebied zijn het werkveld en de competenties beschreven die aanvullend zijn op die van de verpleegkundige. Bronnen die voor de actualisatie gebruikt zijn:

- Expertisegebied arboverpleegkundige 2014;
- Opleidingsprofiel 'Bachelor Nursing 2020'¹;
- rapport 'Toekomstbestendige beroepen in de verpleging en verzorging'²;
- notitie 'Inzet en positionering van de Arboverpleegkundige'³.

Het concept Expertisegebied is op 15 april 2021 ter instemming voorgelegd aan de leden van V&VN Arboverpleegkundigen, tijdens de Algemene Ledenvergadering (ALV).

---

1 Landelijk Overleg Opleidingen Verpleegkunde. Bachelor Nursing 2020.

Een toekomstbestendig opleidingsprofiel 4.0. januari 2015.

2 Stuurgroep Beroepen en overgangsregeling over de beroepsprofielen en de overgangsregeling. Toekomstbestendige beroepen in de verpleging en verzorging, maart 2015.

3 V&VN Arboverpleegkundigen. Inzet en positionering van de Arboverpleegkundige. September 2020.

3. De werkomgeving van de arboverpleegkundige

3.1 Definities

Onder **arboverpleegkunde** wordt verstaan:

- Een specialisatie van verpleegkunde in het veld van de maatschappelijke gezondheidszorg, specifiek gericht op veiligheid, gezondheid, welzijn en duurzame inzetbaarheid van de mens in relatie tot arbeid en de arbeidsomstandigheden.
- De beroepsuitoefening krijgt niet alleen gestalte in het herkennen, opsporen, analyseren en diagnosticeren van bedreigingen voor het gezonde bestaan van de werkende mens, maar ook in het adviseren en coachen van organisaties en mensen binnen organisaties opdat menselijke vermogens zo optimaal mogelijk worden benut, met het oog op het in stand houden en bevorderen van gezondheid.
- De arboverpleegkundige kan bijdragen aan de begeleiding van hen, wier functioneren in de arbeidssituatie, door een (dreigende) stoornis, beperking of participatieprobleem óf door de werksituatie zelf, belemmerd wordt.

De **arboverpleegkundige** is de verpleegkundige, die een specialistische opleiding (hbo of post hbo) op het gebied van arbeid en gezondheid heeft gevolgd en die staat ingeschreven in het Kwaliteitsregister van arboverpleegkundigen.

3.2 Doelgroep

De arboverpleegkundige richt zich op werkenden en de werkomgeving. De arboverpleegkundige werkt samen met functionarissen die, uit hoofde van hun functie, in relatie staan tot de werkenden, zoals leidinggevenden, HR-adviseurs, OR-leden, preventiemedewerkers, arbocoördinatoren, leden van het hogere management en de directie/bestuurder.

De fysieke werkomgeving kan iedere mogelijke plaats zijn waar mensen werken. Dit kan een werkomgeving zijn waar binnen of buiten wordt gewerkt, met lage of hoge arbeidsrisico's, een kantoor- of productieomgeving, etc.

3.3 Visie op beroep arboverpleegkundige

De arboverpleegkundige draagt bij aan de volgende strategische maatschappelijke doelstelling⁴:

1. De gezondheid en inzetbaarheid van de werkende bevolking behouden en verbeteren.
2. Degenen die arbozorg nodig hebben, een goede kwaliteit garanderen.
3. Daardoor vermijdbare kosten terugdringen.

---

4 Gebaseerd op Berwick, D ea. (2008). The Triple Aim: Care, Health, And Cost, Health Affairs, 27, no.3 (2008):759-769.

Om deze doelstellingen te realiseren is een brede integrale aanpak noodzakelijk, die rekening houdt met alle determinanten van gezondheid en arbeid. De focus ligt daarbij op het in stand houden of vergroten van de inzetbaarheid (participatie) van werkenden, rekening houdend met aanwezige stoornissen, functionele beperkingen en relevante externe (werkgerelateerde) factoren, persoonlijke factoren en gezondheidsfactoren.

De arboverpleegkundige is als verpleegkundige BIG-geregistreerd, verantwoordelijk voor de eigen beroepsuitoefening en is tuchtrechtelijk aansprakelijk. De verpleegkundige heeft beroepsgeheim. Dit betekent dat de plicht om alles geheim te houden wat bij de uitoefening van het beroep is toevertrouwd⁵. De verpleegkundige heeft een functionele zelfstandige bevoegdheid voor voorbehouden handelingen.

De arboverpleegkundige is als verpleegkundige ingeschreven in het Kwaliteitsregister Verpleegkundigen & Verzorgenden. Dit is een systeem waarmee verpleegkundigen en verzorgenden hun persoonlijk portfolio bijhouden en inzage bieden aan derden. De arboverpleegkundige heeft binnen dit Kwaliteitsregister ook een eigen register⁶. Registratie vindt plaats op basis van een (post)hbo-opleiding voor arboverpleegkundige. Herregistratie vindt plaats op grond van eisen die specifiek gelden voor het deskundigheidsgebied arboverpleegkunde.

4. Het deskundigheidsgebied van de verpleegkundige

In dit hoofdstuk worden de rollen van de verpleegkundige beschreven (Terpstra, 2015). Dit vormt de basis van de rollen van de arboverpleegkundigen. In het hoofdstuk hierna komen de specialistische kennis, kunde en attitude van de arboverpleegkundige aan de orde. De rollen, zoals hieronder beschreven, en de Professionele standaard (V&VN, 2015) vormen voor alle verpleegkundigen, ook voor de arboverpleegkundige, het uitgangspunt van de beroepsuitoefening.

- a. Het ondersteunen van het zelfmanagement van zorgvragers, hun naasten en hun sociale netwerk, met als doel het behouden of verbeteren van het functioneren in relatie tot kwaliteit van leven, gezondheid en ziekte. Gericht op de zes dimensies van gezondheid: lichamelijke functies, mentale functies en beleving, de spiri-tuele/existentiële dimensie, kwaliteit van leven, sociaal-maatschappelijke participatie en dagelijks functioneren;
- b. Het stellen van een verpleegkundige diagnose en het indiceren, organiseren en verlenen van verpleegkundige zorg en psychosociale begeleiding op basis van klinisch redeneren, in niet-complexe situaties op basis van richtlijnen en protocollen en in complexe zorgsituaties die vragen om integratie van kennis en combineren van richtlijnen en protocollen. Hierbij wordt daar waar mogelijk gewerkt op basis van evidence based practice;
- c. Het opstellen, uitvoeren en evalueren van een zorg(leef-)plan⁷ en het verrichten van aan de zorgvrager gebonden regietaken, in samenwerking met zorgvragers, hun naasten en hun sociale netwerk en met collega-zorgverleners. Daarnaast het regisseren van het aan de zorgvrager gebonden en/of zorgvrager overstijgende zorgproces door het organiseren en coördineren van een geïntegreerd, inter- en multidisciplinair, samenhangend zorgaanbod. Dit wordt gedaan in samenspraak met de zorgvrager (shared decision making), waarbij ook de naasten en het sociale netwerk van de zorgvrager en collega-zorgverleners in de (zorg)keten c.q. het zorgnetwerk betrokken worden;
- d. Het observeren van de zorgvrager gericht op tijdig signaleren van veranderingen in diens gezondheidstoestand en daarop passende actie ondernemen, teneinde het herstel te bespoedigen c.q. het risico op verergering van ziekte te verminderen;

---

⁷ Lees ook: verpleegplan, begeleidingsplan etc.

- e. Het uitvoeren van zorg gerelateerde preventie gericht op individuen met een ziekte, beperking of meerdere gezondheidsproblemen, met als doel het ondersteunen bij zelfredzaamheid, reductie van de ziektelast en het voorkomen van verergering van ziekte en het Indiceren, ontwikkelen, organiseren en uitvoeren van preventie gericht op het bevorderen van gezondheid, vitaliteit, zelfmanagement en participatie van mensen, op het anticiperen op gezondheidsrisico en het ondernemen van actie wanneer sprake is van verhoogd gezondheidsrisico;
- f. Het uitvoeren van taken, het initiëren en het ontwikkelen van kwaliteitszorg en op het gebied van innovatie, analyse en praktijkonderzoek en (evidence based) professionalisering binnen een werkeenheid of Expertisegebied, rekening houdend met kosteneffectiviteit; het begeleiden en coachen van collega-zorgverleners;
- g. Het verrichten van voorbehouden handelingen op basis van functionele zelfstandigheid.

5. Uitwerking in CanMEDS-rollen

In de Inleiding is te lezen dat het Expertisegebied arboverpleegkundige 2e editie beschouwd dient te worden als een aanvulling op het Beroepsprofiel verpleegkundige, beschreven door Terpstra e.a., 2015. Het Beroepsprofiel beschrijft het deskundigheidsgebied van het beroep (zie hoofdstuk 4) dat voor elke verpleegkundige, en ook voor de verpleegkundige werkzaam binnen het Expertisegebied van toepassing is. In het Expertisegebied wordt tevens de aanvullende kennis, kunde en attitude beschreven die noodzakelijk zijn voor het uitvoeren van de rollen en taken binnen het deskundigheidsgebied van de verpleegkundige met een specialisatie.

Deze worden uitgewerkt aan de hand van de CanMEDS-systematiek (Canadian Medical Education Directives for Specialists). Deze systematiek bestaat uit zeven verschillende rollen. De kern van de beroepsuitoefening is de verpleegkundige als zorgverlener. Alle andere rollen zijn ondersteunend voor de rol van zorgverlener. Deze centrale rol geeft richting aan de andere CanMEDS-rollen.

Figuur 1. CanMEDS-systematiek

De competenties van de verpleegkundige zijn beschreven in het Beroeps- en Opleidingsprofiel. De arbo-verpleegkundige dient, als gespecialiseerd verpleegkundige, ook over aanvullende, specifieke competenties te beschikken. Net zoals in het Beroepsprofiel verpleegkundige worden deze beschreven aan de hand van de CanMEDS-systematiek. Deze systematiek bestaat uit zeven verschillende rollen. De kern van de beroepsuitoefening is de verpleegkundige als zorgverlener. Alle andere rollen raken aan die centrale rol. De rol 'de zorgverlener' geeft richting aan de andere CanMEDS-rollen.

De rollen zijn:

1. De zorgverlener
2. De communicator
3. De samenwerkingspartner
4. De reflectieve EBP professional
5. De gezondheidsbevorderaar
6. De organisator
7. De professional en kwaliteitsbevorderaar.

Bij iedere rol zijn de kennis en vaardigheden-attitude van de verpleegkundige beschreven. Onder 'aanvullende kennis' en 'aanvullende vaardigheden en attitude' zijn vervolgens de extra competenties van de arbo-verpleegkundige beschreven.

5.1 De zorgverlener

De zorgverlening vindt voornamelijk plaats op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn in de arbeidssituatie. De arbozorg richt zich, volgens de arbeidshygiënische strategie, in de eerste plaats op preventie, het voorkomen van onveilige en ongezonde werkomstandigheden, en het bevorderen van gezondheid, en in de tweede plaats op het beperken of beheersen van arbeidsrisico's. Op het vlak van preventie, verzuimbegeleiding en re-integratie is de belangrijkste doelstelling het behoud of het vergroten van de mogelijkheden van de werknemer opdat deze duurzaam inzetbaar blijft voor de arbeidsmarkt.

Kennis van de verpleegkundige

- Heeft kennis van de basisprincipes uit de anatomie, fysiologie, (psycho)pathologie en farmacologie paraat;
- Heeft kennis van ontwikkelingspsychologie, levensfasen van de mens, principes van zelfmanagement en copingstijlen;
- Kent de theoretische modellen achter de eigen activiteiten en interventies;
- Heeft kennis van bronnen van het verpleegkundig handelen, actuele richtlijnen en professionele standaarden;
- Heeft basiskennis over verschillende doelgroepen.

Aanvullende kennis van de arboverpleegkundige

- + Kent de arbeidsrisico's, waaronder bijvoorbeeld: fysieke belasting, fysieke belasting, psychosociale arbeidsbelasting (PSA), gevaarlijke stoffen en biologische agentia, op de werkvloer, die kunnen leiden tot gezondheidsrisico's;
- + Kent specifieke richtlijnen op het gebied van arbeid en gezondheid;
- + Heeft kennis van het multifactorieel verzuimmodel;

Vaardigheden en attitude van de verpleegkundige

- Kan informatie verzamelen op diverse manieren, zowel op het niveau van de zorgvrager als zorgvrager-overstijgend, deze informatie analyseren, interpreteren en toepassen;
- Is in staat om op basis van klinisch redeneren de verpleegkundige zorg vast te stellen, gericht op het handhaven of (opnieuw) verwerven van het zelfmanagement van de zorgvrager en diens naasten;
- Kan in complexe situaties risico's inschatten, problemen vroegtijdig signaleren, interventies kiezen en uitvoeren, het verloop monitoren en de resultaten evalueren bij zorgproblemen gericht op de zes dimensies⁸ van gezondheid;
- Is in staat te werken volgens richtlijnen en daar beargumenteerd vanaf te wijken als de situatie, de wensen van de zorgvrager of eigen professionele of morele afwegingen daartoe aanleiding geven;
- Is in staat het zelfmanagement van zorgvragers, hun naasten en hun sociale netwerk te ondersteunen en te bevorderen met als doel het behouden of verbeteren van het functioneren in relatie tot kwaliteit van leven, gezondheid en ziekte;

8 De zes dimensies van gezondheid zijn: Lichaamsfuncties, mentale functies en beleving, spirituele dimensie, kwaliteit van leven, maatschappelijke participatie, dagelijks functioneren

- Kan een zorgrelatie aangaan, gebaseerd op vertrouwen, gericht op resultaat met zorgvragers en uiteenlopende doelgroepen;
- Kan voorbehouden en risicovolle handelingen uitvoeren, met inachtneming van de eigen bevoegdheid en bekwaamheid;
- Houdt in het handelen rekening met de wensen, behoeften en privacy van de zorgvrager en diens naasten;
- Is in staat adequaat invulling te geven aan gezamenlijke besluitvorming (shared decisionmaking) met zorgvragers, hun naasten en andere zorgverleners;
- Is in staat om groepsprocessen te begeleiden.

Aanvullende vaardigheden en attitude van de arboverpleegkundige

- + Houdt in het handelen rekening met de wensen, behoeften en privacy van de werknemer en diens naasten;
- + Is in staat arbozorg te verlenen conform de Arbowetgeving aan werkenden met functionele beperkingen;
- + Kan richtlijnen toepassen in de uitoefening van de functie;
- + Kan gemotiveerd van richtlijnen afwijken, als dit in het belang is van de werknemer;
- + Kan de draaglast en draagkracht van de werknemer inschatten en de zelfredzaamheid van de werknemer stimuleren;
- + Kan werkenden positief beïnvloeden als het gaat om (dreigende) gezondheidsproblemen die van invloed zijn op de uitvoering van de arbeid;
- + Kan complexe verzuimvraagstukken analyseren en bepalen wat de vervolgacties zijn;
- + Kan een Risico Inventarisatie en -Evaluatie (RI&E), Preventief Medisch Onderzoek (PMO), werkplekonderzoek en indicatieve klimaatonderzoeken, geluidsmetingen en lichtmetingen opzetten en uitvoeren.
De arboverpleegkundige kent hierin duidelijk de grenzen van het eigen vakgebied en de mogelijkheden van de vakgebieden Hogere Veiligheidskundige en Arbeidshygiënist;
- + Kan in samenwerking met het bedrijf, de Ondernemingsraad en de betrokken kerndisciplines een Risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E) omzetten in een plan van aanpak RI&E en de werkgever hierin adviseren en ondersteunen;
- + Maakt gebruik van de terminologie van de International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF).

5.2 De communicator

De arboverpleegkundige neemt een neutrale positie in tussen werkgever en werknemer. De arbo-verpleegkundige communiceert met zowel de werkgever als de werknemer op zodanige wijze dat er een win-win situatie voor beide partijen bewerkstelligd kan worden.

Kennis van de verpleegkundige

- Heeft kennis van communicatieniveaus (inhoud, procedure, proces);
- Kent de belangrijkste gesprekstechnieken;

- Kent verschillende manieren van gedragsbeïnvloeding en empowerment;
- Is op de hoogte van de nieuwste toepassingen van Intercollegiale toetsing (ICT).

Aanvullende kennis van de arboverpleegkundige

- + Heeft kennis van onderhandelen en adviseren op basis van onder meer de systeem- en communicatietheorie;
- + Heeft kennis van nieuwe media en hoe de mogelijkheden in te zetten;
- + Heeft kennis van conflicthanteringstechnieken;
- + Kent de technieken om een probleem verhelderend/-oplossend gesprek bij een conflict te voeren.

Vaardigheden en attitude van de verpleegkundige

- Kan communiceren op inhouds-, procedure- en procesniveau en soepel schakelen tussen deze niveaus.
- Is in staat zich in te leven in zorgvragers, hun naasten en hun sociale netwerk;
- Kan gesprekstechnieken toepassen, passend bij de zorgvrager en het niveau van communicatie: luisteren, vragen stellen, samenvatten en parafraseren, spiegelen, gevoelsreflecties geven;
- Is zich bewust van de effecten van eigen verbale, non-verbale en digitale uitingen;
- Kan vaktaal in begrijpelijke taal omzetten;
- Heeft in gesprekken met zorgvragers, hun naasten en hun sociale netwerk een open en respectvolle houding;
- Kan communiceren met een grote diversiteit aan zorgvragers. Kan omgaan met culturele verschillen en daarmee gepaard gaande andere opvattingen over leven, ziekte en dood;
- Kan uitstekend formuleren, mondeling en schriftelijk;
- Kan adviezen geven en de zorgvrager instrueren en motiveren;
- Is in staat adequaat om te gaan met agressie, grensoverschrijdend gedrag en onbegrepen gedrag bij zorgvragers, hun naasten en sociale netwerk;
- Is digitaal vaardig, is thuis op het internet en maakt professioneel gebruik van e-health, zorg op afstand en sociale media.

Aanvullende vaardigheden en attitude van de arboverpleegkundige

- + Kan een klantrelatie met de werkgever onderhouden;
- + Kan omgaan met tegenstrijdige belangen tussen werkgever en werknemer;
- + Kan op authentieke wijze eigen coachingsvaardigheden en reflectief vermogen inzetten bij het verkennen en/of oplossen van problemen;
- + Beschikt over effectieve adviesvaardigheden en kan zowel werknemer als werkgever adviseren. Is in staat om het advies naar de werkgever middels een kosten-batenanalyse of offerte te onderbouwen en daarover te onderhandelen;
- + Is in staat coachende en motiverende vaardigheden in te zetten bij werkgever of werknemer als het gaat om het halen van doelen op het gebied van arbeid en gezondheid;
- + Kan de diverse rollen (adviseur, hulpverlener, expert, coördinator) binnen de professie toepassen. Kan de dialoog voeren met zowel werkgever als werknemer. Schat in welke informatie zij nodig hebben en weet de informatie binnen de organisatie op de juiste plek te brengen;
- + Kan samenwerken met andere (kern)disciplines binnen de arbozorg;
- + Kan zelfstandig een professionele rapportage schrijven voor de werkgeversrelatie.

5.3 De samenwerkingspartner

De arboverpleegkundige heeft als generalist het overzicht om vanuit verschillende invalshoeken te beoordelen wanneer, welke inzet van professionals nodig is. De arboverpleegkundige is veelal werkzaam binnen een multidisciplinair team van professionals en is als zodanig medeverantwoordelijk voor het niveau van arbodienstverlening van het team. De leden van het multidisciplinair team kunnen in samenstelling verschillen en bestaan uit bijvoorbeeld de volgende functionarissen: bedrijfsarts, verpleegkundig specialist, arbeidsdeskundige, veiligheidskundige, ergonom, arbeidshygiënist, bedrijfsmaatschappelijk werker, psycholoog, arbeids- en organisatiedeskundige, bedrijfsfysiotherapeut, gezondheidsmanager en re-integratiemanager.

De arboverpleegkundige kan samenwerken met het managementteam, de directie en ondernemingsraad om doelen te behalen die in het belang zijn van de organisatie als geheel. De arboverpleegkundige adviseert de leidinggevende in het vormgeven van adequate verzuimbegeleiding of het voorkomen van verzuim van de werknemer. In de praktijk is dan meestal sprake van het coachen van de leidinggevende.

Over de delegatie van taken maakt de arbeidsverpleegkundige samenwerkingsafspraken met de bedrijfsarts. Dit gebeurt conform het standpunt taakdelegatie van de NVAB en de Werkwijzer Taakdelegatie. Dit bepaalt de kaders waarbinnen de arboverpleegkundige het werk uitvoert.

Kennis van de verpleegkundige

- Heeft kennis van visies op samenwerken en kent actuele standaarden en handreikingen daarin;
- Heeft kennis van samenwerkingsprocessen, zoals groeps- en teamvorming, teamrollen, groepsdynamica en geven en ontvangen van feedback;
- Heeft kennis van de samenwerkingspartners (rollen, deskundigheid en bevoegdheden);
- Is op de hoogte van ketenprocessen en de organisatie van de zorg in de eigen regio;
- Is bekend met (potentiële) samenwerkingspartners buiten de zorg;
- Heeft kennis over doeltreffende en doelmatige verslaglegging en overdracht, inclusief het gebruik van ICT en wet- en regelgeving in dezen.

Aanvullende kennis van de arboverpleegkundige

- + Kent de eigen mogelijkheden en beperkingen wat betreft de te verlenen arbozorg, is een ketenspeler en schakelt waar nodig anderen in;
- + Is in staat samenwerkingsafspraken te maken, vast te leggen en professionele grenzen aan te geven;
- + Is bekend met strategieën om netwerkcontacten aan te gaan en te onderhouden;
- + Is op de hoogte van de diverse samenwerkingsmodellen, samenwerkingsvormen, organisatie- en klanttypen en managementstijlen;
- + Kent andere spelers op het terrein arbeid en gezondheid.

Vaardigheden en attitude van de verpleegkundige

- Kan samenwerken met zorgvragers, hun naasten en sociale netwerk;
- Kan zorgvragers, hun naasten en mantelzorgers steunen en hen waar nodig adequaat verwijzen;
- Kan de eigen visie op samenwerken formuleren en naar voren brengen;
- Kan een coördinerende/regierol vervullen binnen een multidisciplinair team;
- Kan in teams en samenwerkingsprocessen een eigen bijdrage leveren en zichzelf positioneren, confrontaties en verschil van mening daarbij niet schuwend;
- Is in staat in het samenwerkingsproces rekening te houden met verschillende perspectieven, van collega's, zorgvragers en hun naasten en weet hier op professionele en respectvolle wijze mee om te gaan;
- Kan efficiënt en effectief (digitaal) verslagleggen, overleggen en overdragen (ook over de eigen organisatiegrenzen heen);
- Is in staat te handelen vanuit een gelijkwaardige, collegiale en open houding met zorgvragers, hun naasten, met collega's, in het multidisciplinaire team en met andere samenwerkingspartners.

Aanvullende vaardigheden en attitude van de arboverpleegkundige

- + Is in staat de grenzen van het arboverpleegkundig domein te onderkennen in relatie tot de domeinen van andere disciplines, (arbo)professionals, werkgever en werkenden;
- + Is in staat initiatief te nemen tot multidisciplinair samenwerken met andere professionals, dit te coördineren, regisseren en te bevorderen;
- + Kan duidelijk maken wat de functie inhoudt en wat deze onderscheid van andere samenwerkingspartners en welke meerwaarde arboverpleegkundige in het bijzonder kan hebben voor de werkgever, werkende en ondernemingsraad;
- + Kan knelpunten in de samenwerking bespreekbaar maken;
- + Heeft de beschikking over adviserende, coachende en motiverende vaardigheden ten behoeve van kennisoverdracht en uitbouwen/optimaliseren van samenwerkingsrelaties.

5.4 De reflectieve EBP professional

De arboverpleegkundige heeft niet alleen de focus op het eigen handelen maar moet tevens kunnen meedenken met- en adviseren aan de werknemer(s), de organisatie en andere professionals. Dit vereist dat de eigen positie en de grenzen van het eigen kunnen en die van anderen helder zijn en dat er goed over gecommuniceerd kan worden. De arboverpleegkundige werkt voortdurend aan de ontwikkeling van de eigen deskundigheid en levert een bijdrage aan die van collega's. De arboverpleegkundige heeft een reflectieve beroepshouding, dat wil zeggen eigen keuzes en beslissingen zorgvuldig overdenken: inhoudelijk, procesmatig en moreel/ethisch.

Het handelen wordt in toenemende mate ondersteund door resultaten vanuit onderzoek. De arbo-verpleegkundige streeft naar het toepassen van instrumenten en interventies waarvan de doeltreffendheid en doelmatigheid aannemelijk zijn. De arboverpleegkundige participeert in onderzoek, neemt kennis van resultaten van wetenschappelijk onderzoek en past die waar mogelijk toe.

Kennis van de verpleegkundige

- Heeft kennis van de principes van Evidence Based Practice (EBP);
- Kent elementaire methoden van praktijkgericht kwantitatief en kwalitatief onderzoek aansluitend bij onderzoek dat gericht is op de verbetering van de directe zorg van zorgvragers en/of een doelgroep zorgvragers. Heeft kennis van actuele thema's en ontwikkelingen in het eigen vakgebied;
- Kent de onderzoekscyclus en methodisch handelen;
- Is op de hoogte van toepassingen op het gebied van kennisontwikkeling en kennis delen en heeft kennis van het concept Leven Lang Leren;
- Kent de principes van reflectieve praktijkvoering;
- Heeft kennis van levensbeschouwelijke en religieuze opvattingen en stromingen;
- Heeft kennis van de moreel-ethische context van de zorgverlening.

Aanvullende kennis van de arboverpleegkundige

- + Heeft kennis van marktwerking (commercie) en zorgstelsel;
- + Is op de hoogte van maatschappelijke ontwikkelingen met betrekking tot arbeid en gezondheid;
- + Is op de hoogte van kennisontwikkeling op het gebied van arbeid en gezondheid;
- + Heeft kennis van instrumenten en interventies in de arbeidsgerelateerde zorg die bewezen effectief zijn.

Vaardigheden en attitude van de verpleegkundige

- Heeft inzicht in eigen (on)mogelijkheden;
- Houdt vakliteratuur bij. Weet informatie adequaat op te zoeken en op waarde te beoordelen;
- Ontwikkelt zich door zelfreflectie en zelfbeoordeling van eigen resultaten;
- Kan het eigen functioneren waarderen en kritisch benaderen; kan het eigen functioneren en ervaringen bespreekbaar maken met collega's en zorgvragers; Kan feedback van collega's en leidinggevendenden ontvangen en integreren in het eigen handelen;
- Kan collega's en studenten feedback geven op hun handelen en professioneel gedrag;
- Kan ethische vraagstukken en zingevingsvraagstukken bespreken met collega's en zorgvragers;
- Kan zorgvragers en hun naasten ondersteunen bij het nemen van beslissingen inzake de behandeling;
- Is zich bewust van eigen morele en ethische waarden en kan hier professioneel naar handelen;
- Is in staat te fungeren als rolmodel voor (aankomend) verpleegkundigen;
- Is in staat intercollegiale deskundigheidsbevordering en kennisuitwisseling tot stand te brengen en te houden.

Aanvullende vaardigheden en attitude van de arboverpleegkundige

- + Is in staat ontwikkelingen binnen het vakgebied, (arbo)wetgeving en sociale zekerheid te integreren in het eigen handelen;
- + Is in staat om binnen een intervisie groep op methodische wijze intervisie toe te passen;
- + Kan een eigen persoonlijk ontwikkelingsplan opstellen.

5.5 De gezondheidsbevorderaar

Een holistische mensvisie is het uitgangspunt bij het denken en werken in de arboverpleegkundige zorg. Hierbij streeft de arboverpleegkundige naar een optimale balans tussen de belasting en belastbaarheid van de werknemer. De arboverpleegkundige geeft voorlichting en instructie aan werkenden met als doel het voorkomen, beperken of beheersen van Veiligheid-, Gezondheid en Welzijnsrisico's (VGW). De arbo-verpleegkundige houdt daarbij ook rekening met de fysieke (leef)omgeving, sociale relaties, cultuur en leefstijl.

Kennis van de verpleegkundige

- Heeft kennis van epidemiologie;
- Heeft kennis van preventie en gezondheidsvoorlichting, gezondheids- en gedragsdeterminanten;
- Kent methodieken gericht op de analyse van gezondheidsproblemen en de daarmee samenhangende leefstijl;
- Heeft kennis van de principes van zelfmanagement, leefstijlen, gedrag en manieren van gedragsbeïnvloeding;
- Is bekend met manieren waarop gezond gedrag gestimuleerd kan worden;
- Is op de hoogte van culturen, cultuurgebonden opvattingen over gezondheid en cultuurgebonden gezondheidsproblemen en de invloed daarvan op de zorgvraag en de zorgverlening.

Aanvullende kennis van de arboverpleegkundige

- + Heeft kennis van ergonomie, veiligheidskunde en arbeidshygiëne;
- + Heeft kennis van arbeids- en gezondheidsmodellen en gezondheidsmanagement;
- + Heeft de beschikking over actuele kennis en inzichten over leefstijl (Bewegen, Roken, Alcohol, Voeding, Ontspanning en Slapen);
- + Heeft kennis van en inzicht in verandermanagement;
- + Heeft kennis van psychosociale arbeidsbelasting.

Vaardigheden en attitude van de verpleegkundige

- Kan gegevens verzamelen in brede context, gericht op vroegsignalering en risicobeoordeling;
- Kan interventies uitvoeren inzake individuele en collectieve preventie en gezondheidsvoorlichting;
- Heeft vaardigheden op het gebied van outreachende zorg en bemoeizorg;
- Toont respect voor de opvattingen van zorgvragers en hun naasten over gezondheid en ziekte;
- Is in staat het sociale netwerk rond een zorgvrager te versterken;
- Kan meedenken met beleidsmakers en voorstellen doen voor noodzakelijke programma's;
- Houdt rekening met persoonlijke factoren, wensen en behoeften van groepen mensen, zorgvragers en hun naasten;
- Kan gemotiveerd adviseren over gewenste veranderingen in de leefstijl of volhouden van therapie.

Aanvullende vaardigheden en attitude van de arboverpleegkundige

- + Is in staat activiteiten voor bepaalde doelgroepen te organiseren die gericht zijn op het bevorderen van een gezonde leef- en werkomgeving;
- + Is in staat een werknemer bewust te maken van de mogelijke consequenties van zijn leefstijl en het effect hiervan op zijn inzetbaarheid;
- + Kan onderzoeksinstrumenten en/of risicoanalyses vertalen naar een passende aanpak gericht op preventie en oplossen van arbeid- en gezondheidsrisico's;
- + Kan adviezen uitbrengen die helpen om een cultuur en gedrag in organisaties te creëren die bijdraagt aan betere gezondheid.

5.6 De organisator

De arboverpleegkundige organiseert en realiseert onderzoeken, voorlichting en instructie op organisatie-niveau, groepsniveau of in relatie tot het individu. De arboverpleegkundige is in staat maatwerk te leveren.

Coördineert tijdige en juiste uitvoering van de diverse onderzoeken, zoals het PMO en de RI&E. De arboverpleegkundige is ondernemend en initiatiefrijk, werkzaam in grote organisaties of in zelfsturende, kleinschalige teams, of als zelfstandig beroepsbeoefenaar.

Kennis van de verpleegkundige

- Kent de kenmerken van professioneel en persoonlijk leiderschap;
- Kent theorie over en modellen van effectief coachen;
- Kent verschillende organisatievormen en principes uit de organisatiekunde;
- Heeft bedrijfsmatig en zakelijk inzicht en kennis van de bekostiging van de zorg;
- Kent theorieën over beïnvloeding van het beleid van een organisatie;
- Heeft kennis van de nieuwste informatie- en communicatietechnologieën.

Aanvullende kennis van de arboverpleegkundige

- + Is op de hoogte van de visie en missie binnen de organisatie(s) waarin de arboverpleegkundige werkzaam is;
- + Binnen de verschillende contexten heeft de arboverpleegkundige weet van de financieel-economische en bedrijfsmatige belangen;
- + Is op de hoogte van operationele processen, voorschriften en procedures die worden gehanteerd binnen de organisatie(s) waarin de arboverpleegkundige werkzaam is;
- + Onderkent het belang van relatiebeheer en is bekend met de commerciële, financiële en marktwerking-aspecten binnen de arbodienstverlening.

Vaardigheden en attitude van de verpleegkundige

- Kan de zorg rondom zorgvragers, tussen disciplines en organisaties coördineren en de continuïteit van zorg waarborgen, in samenspraak met zorgvrager;
- Is in staat beslissingen te nemen over beleid (prioritering) en middelen voor de individuele patiëntenzorg, waarbij effect en kosten worden afgewogen;
- Kan een actieve rol spelen bij het inrichten van een aantrekkelijke werkomgeving;
- Gaat op verantwoorde wijze met materialen en middelen;
- Neemt (gedrags)regels en protocollen in acht, die horen bij de beroepsmatige verantwoordelijkheid;
- Is in staat om met het elektronisch patiënten/cliëntendossier te werken als basis voor het handelen en om hierover voorstellen tot verbetering te kunnen doen;
- Is vaardig op het gebied van informatie- en communicatietechnologie en staat open voor innovaties op dit gebied;
- Levert een bijdrage aan de patiëntveiligheid en het werkklimaat binnen de organisatie;
- Toont een positieve en pro-actieve houding in het behartigen van organisatiebelangen zonder het perspectief van de zorgvrager uit het oog te verliezen;
- Toont organisatiesensitiviteit.

Aanvullende vaardigheden en attitude van de arboverpleegkundige

- + Is in staat voorlichting en instructie op het gebied van VGW (Veiligheid Gezondheid en Welzijn) te organiseren en te realiseren;
- + Is in staat bedrijfshulpverlening te organiseren en te realiseren;
- + Is in staat de continuïteit van arbozorg te waarborgen wanneer de klant er om vraagt;
- + Kan organisatiebelangen en belangen van de werknemer tegen elkaar afwegen en knelpunten bespreken in de organisatie waar de arboverpleegkundige werkzaam is;
- + Is in staat hiaten in de arbozorg binnen organisaties te signaleren en deze te bespreken met beleidsverantwoordelijken.

5.7 De professional en kwaliteitsbevorderaar

De arboverpleegkundige bevordert professionele kwaliteiten door middel van bijscholing, vakliteratuur en intercollegiale toetsing. De arboverpleegkundige is in staat te beoordelen of vakdocumentatie en al ontwikkeld materiaal aan de nog geldende standaard voldoet.

De arboverpleegkundige werkt binnen de vigerende wet- en regelgeving. De arboverpleegkundige monitort resultaten, zowel op het niveau van individuele dienstverlening als op het niveau van de eenheid waarin deze werkzaam is.

Als lid van de beroepsgroep/beroepsorganisatie draagt de arboverpleegkundige samen met vakgenoten bij aan de beeldvorming en het positieve imago van het beroep, arboverpleegkundigen spreken elkaar aan op professioneel gedrag: geven elkaar feedback en reflecteren samen.

Kennis van de verpleegkundige

- Kent de wet- en regelgeving die van toepassing is op de verpleegkundige beroepsuitoefening en de eigen context;
- Heeft kennis van monitoring van resultaten van zorg;
- Heeft kennis van actuele richtlijnen en professionele standaarden;
- Heeft kennis van kwaliteitskaders en professioneel en persoonlijk leiderschap;
- Kent de eigen waarden en normen en die van de beroepsgroep (beroepscode);
- Kent de grenzen van het persoonlijke en professionele handelen (persoonlijke en beroepsmatige verantwoordelijkheid).

Aanvullende kennis van de arboverpleegkundige

- + Heeft kennis van wet- en regelgeving op het gebied van arbeid en gezondheid, sociale zekerheid, diverse arbeidsrechtelijke aspecten en actuele ontwikkelingen op deze gebieden;
- + Heeft kennis van kwaliteitsregelgeving zoals de Occupational Health Safety Analyse Standard (OHSAS) en de International Standard Organisation (ISO);
- + Kent de Professionele Standaard voor verpleegkundigen, waaronder het Professioneel Statuut van de arboverpleegkundige.

Vaardigheden en attitude van de verpleegkundige

- Is in staat om zaken te initiëren en te ontwikkelen op het gebied van kwaliteitszorg en innovatie (inclusief ICT);
- Kan resultaatgericht, effectief en efficiënt werken;
- Kan de eigen visie op kwaliteit van zorg in begrijpelijke bewoordingen naar voren brengen;
- Houdt zich als lid van de beroepsgroep aan de verpleegkundige beroepscode, regels uit de organisatie en wetgeving;
- Kan omgaan met spanningsvelden, zoals zakelijkheid-betrokkenheid en afstand-nabijheid;
- Is een assertieve en zelfbewuste beroepsbeoefenaar, ambassadeur van het vak;
- Spreekt collega's en aankomend verpleegkundigen aan op (on)professioneel gedrag;
- Kan de eigen grenzen van de eigen bevoegdheid en bekwaamheid aangeven bij collega's en zorgvragers;
- Kan protocollen ontwikkelen op basis van wetgeving, professionele standaarden en richtlijnen.

Aanvullende vaardigheden en attitude van de arboverpleegkundige

- + Is in staat scholing, protocollen, werkinstructies en dergelijke ten behoeve van de eigen vakgroep te ontwikkelen;
- + Is in staat de belangen van arboverpleegkundigen te behartigen;
- + Kan een bijdrage leveren aan de positionering en profilering van de functie arboverpleegkundige;
- + Kan een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van standaarden en richtlijnen voor de beroepsuitoefening van de arboverpleegkundige.

6. De toekomst

De focus binnen het werkveld arbeid en gezondheid komt door ontwikkelingen meer en meer te liggen op preventie met het doel duurzame inzetbaarheid van werknemers en kwaliteit van arbeid en leven.

Belangrijke ontwikkelingen (niet uitputtend) zijn de flexibilisering van de arbeidsmarkt, globalisering en robotisering. Werk vraagt steeds meer van mensen. Niet iedereen kan voldoen aan de steeds hogere eisen die het werk stelt. Arbeidsrisico's onder werkenden nemen toe, zoals de ervaren werkdruk en burn-out klachten. Ook is er een forse stijging in risico's voor de sociale veiligheid van werkenden. Intimidatie en lichamelijk geweld door klanten, zoals passagiers, leerlingen, patiënten neemt sterk toe. Daarnaast vraagt het risico op ongevallen en incidenten en de blootstelling aan gevaarlijke stoffen blijvend aandacht.

Een andere ontwikkeling is de veranderende demografie. Er zijn steeds meer oudere en steeds minder jongere werkenden. Om de Algemene Ouderdomswet (AOW) in Nederland betaalbaar te houden, heeft de overheid de pensioengerechtigde leeftijd al met een aantal jaren verhoogd en verhoogt deze in de toekomst mogelijk nog verder. Naar mate mensen ouder worden neemt de kans op ziekte en overbelasting toe. Dit is deels een gevolg van het ouder worden, maar daarnaast ook van de nadelige blootstelling aan belastende arbeidsomstandigheden in het verleden. Dit kunnen ook omstandigheden zijn, waarvan pas later de risico's bekend zijn geworden en pas op dat moment aangepakt/verbeterd konden worden.

7. Literatuur

1. V&VN, NU'91, FNV Zorg & Welzijn, CNV Zorg & Welzijn, RMU sector Gezondheidszorg en Welzijn 'Het Richtsnoer', HCF Nederland en CGMV (2015): *Beroepscode van Verpleegkundigen en Verzorgenden*.
2. Beroepsorganisatie Arboverpleegkunde, KIWA (2012). *Certificatieschema Persoonscertificatie Arboverpleegkundige*. Rijswijk: KIWA.
3. Boström, A. et al. (2003). *Core Curriculum Occupational Health Nurses*. Copenhagen: FOHNEU
4. Buijse, A.M. (2010). *De juridische positie van de arboverpleegkundige*. Utrecht: LEVV
5. Verpleegkundigen & Verzorgenden Nederland (2015): *De Professionele Standaard*.
6. Landelijk Overleg Opleidingen Verpleegkunde. Bachelor Nursing 2020 (2015). *Een toekomstbestendig opleidingsprofiel 4.0*.
7. V&VN Arboverpleegkundigen (2020). *Inzet en positionering van de Arboverpleegkundige*.
8. Lambregts, J., Grotendorst, A., en Merwijk, C. van (2012): *Leren van de Toekomst: Verpleegkundigen en Verzorgenden 2020*. Houten, Bohn, Stafleu en van Loghum.
9. Folkersma, P., Oude Nijhuis, S., Timmermans, K., Verhage, M. (2001). *Professioneel Statuut Arboverpleegkundige*. Groningen: Beroepsorganisatie Arboverpleegkunde.
10. SER Commissie Arbeidsomstandigheden (ARBO), (2012). *Stelsel voor gezond en veilig werken*. Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
11. Berwick, D ea. (2008). *The Triple Aim: Care, Health, And Cost*, *Health Affairs*, 27, no.3 (2008):759-769.
12. Terpstra, D., Berg, A. van den, Mierlo, C. van, Zijlstra, H., Landman, J., Schuurmans, M., & Kempff, M. (2015). *Toekomstbestendige beroepen in de verpleging en verzorging*.

Afkortingen

AOW	Algemene Ouderdomswet
BIG	Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg
CanMEDS	Canadian Medical Education Directions for Specialists
EBP	Evidence Based Practice
ICF	International Classification of Functioning, Disability and Health
ISO	International Standard Organisation
NVAB	Nederlandse Vereniging van Arbeids- en Bedrijfsgeneeskunde
OHSAS	Occupational Health Safety Analyse Standard
PMO	Preventief Medisch Onderzoek
PSA	psychosociale arbeidsbelasting
RI&E	Risico-inventarisatie en evaluatie
VGW	Veiligheids-, Gezondheids- en Welzijnsrisico's

Maart 2022

© V&VN

Het is toegestaan teksten uit deze uitgave over te nemen, mits de juiste bron vermeld is.

ISBN/EAN: 978-9078995-27-2